

PROFESINIAI DARBUOTOJŲ MOKYMAI – **KORUPCIJOS PREVENCIJA**

Kas yra korupcija?

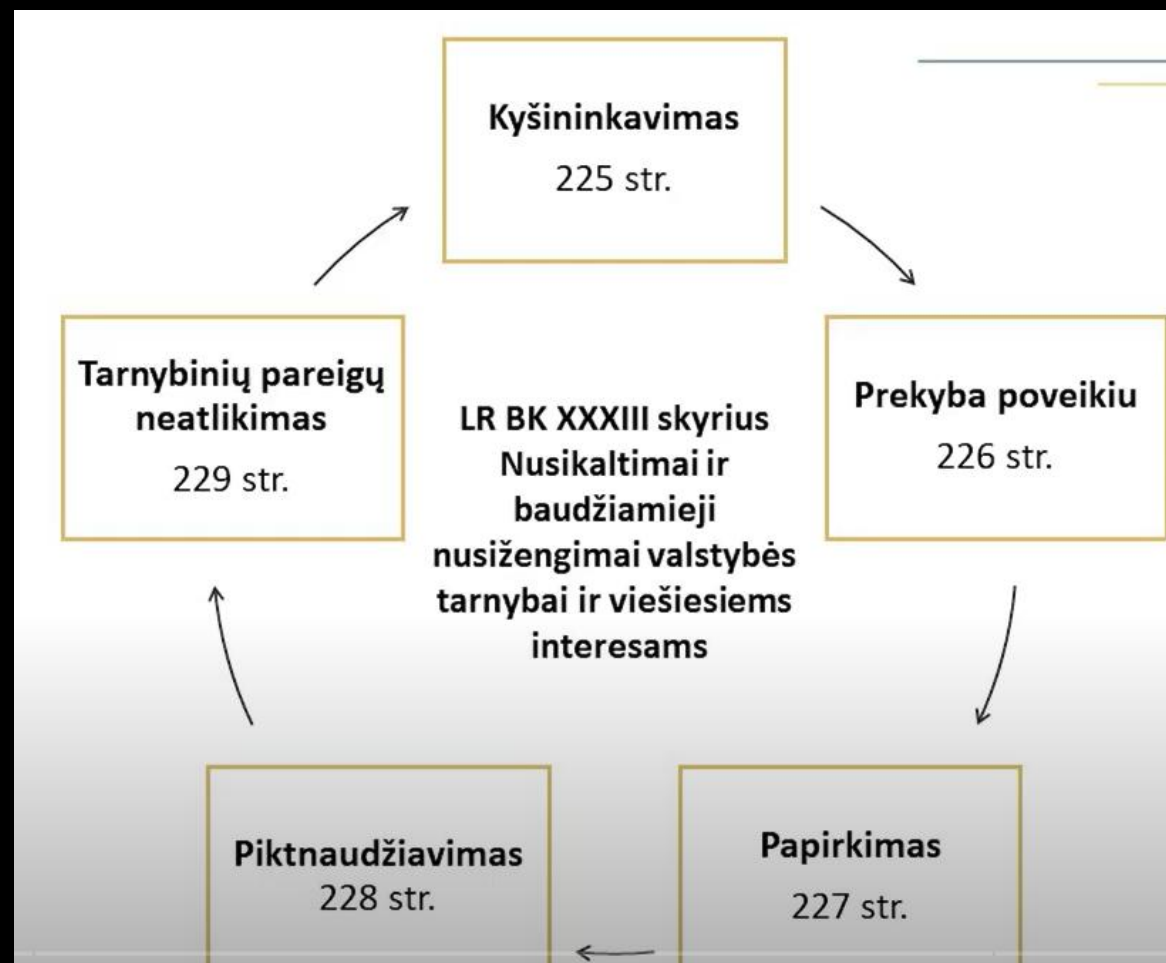
Korupcija (lot. *corruptio* – „gadinimas“, „papirkimas“) – piktnaudžiavimas patikėta galia siekiant asmeninės naudos.

Viešasis interesas – visuomenės suinteresuotumas, jog valstybės tarnautojai sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.

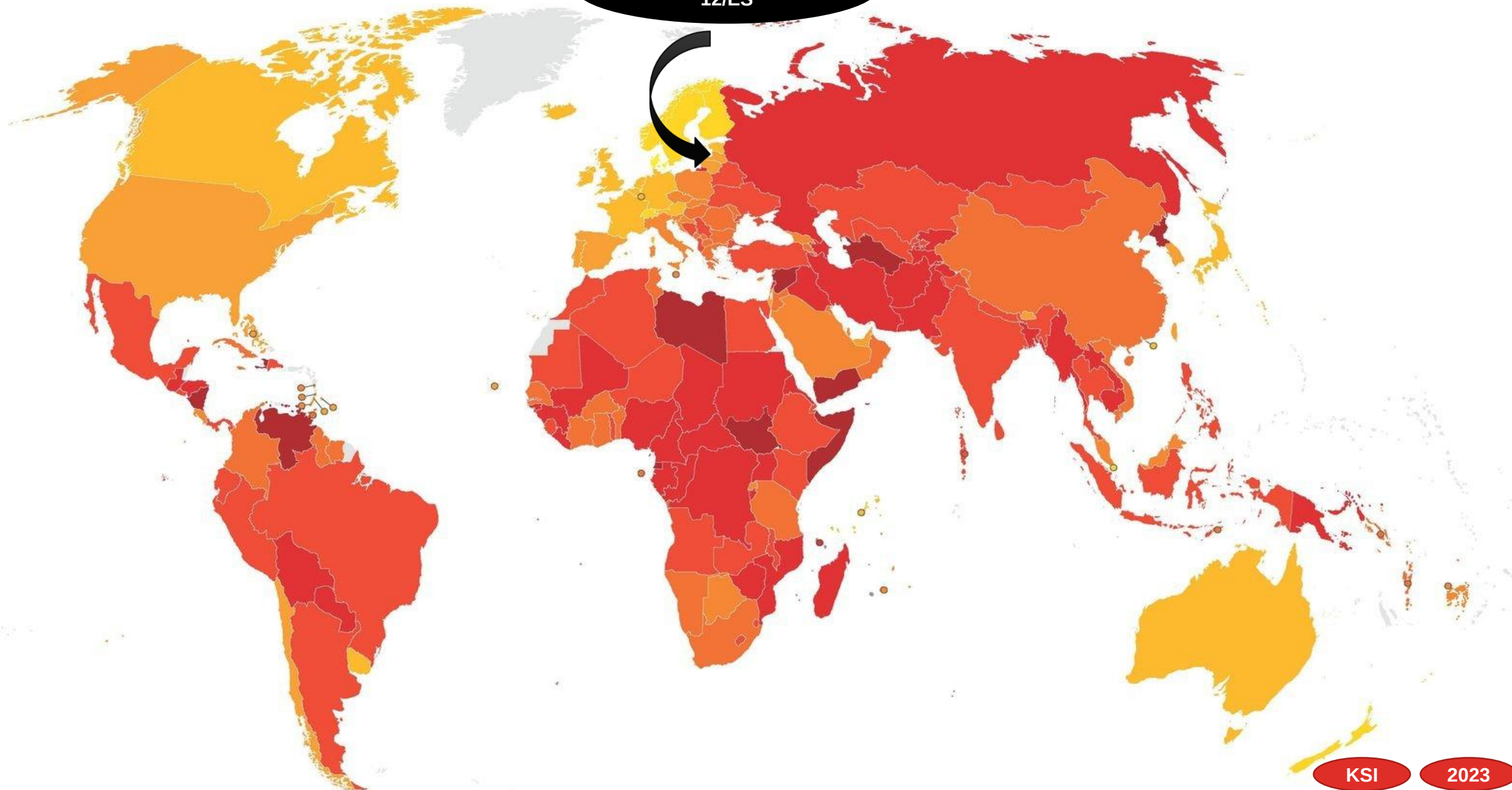
Formos:

Kyšininkavimas, piktnaudžiavimas tarnyba, prekyba įtaka, protekcionizmas, nepotizmas, mokesčių vengimas, sukčiavimas, karteliniai susitarimai.

PAPIRKIMAS VS. KYŠININKAVIMAS?

LT - 34/180 pasaulyje
12/ES

TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

- LR Baudžiamasis kodeksas
- LR Nacionalinės kovos su korupcija programa
- LR Korupcijos prevencijos įstatymas
- LR Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas
- LR Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas

KONTROLĒS INSTITUCIJOS

Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT)

Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba (FNTT)

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK)

Teisėsaugos institucijos – policija, prokuratūra

Viešųjų pirkimų tarnyba

Valstybės kontrolė (VK)

Korupcijos paplitimo suvokimas

KORUPCIJA – LABAI RIMTA PROBLEMA LIETUVOJE

Gyventojai

37 %

5 vietoje

tarp kitų problemų

Įmonių vadovai

24 %

9 vietoje ↓2

tarp kitų problemų

Valstybės tarnautojai

28 %

7 vietoje ↓2

tarp kitų problemų

Kyšio toleravimas visuomenėje

GYVENTOJAI

65 %

Kyšis padeda

51 % ↓ 6 %

Duotų kyšį

32 %

Imtų kyšį

ĮMONIŲ
VADOVAI

33 %

Kyšis padeda

28 %

Duotų kyšį

19 %

Imtų kyšį

VALSTYBĖS
TARNAUTOJAI

13 %

Kyšis padeda

18 %

Duotų kyšį

3 %

Imtų kyšį

Gyventojų nuomonė

↑ 8 %
Nepotizmas 73%

↑ 6 %
Partijų narių
protegavimas 65%

↑ 5 %
Palankių įstatymų tam
tikrai grupei priėmimas 61%

↑ 10 %
Įgaliojimų viršijimas ar
piktnaudžiavimas
įgaliojimais 59%

Įmonių vadovų nuomonė

Sprendimų
priėmimo
vilkinimas 56%

Partijų narių
protegavimas 52%

Nepotizmas 50%

Palankių įstatymų tam
tikrai grupei priėmimas 48%

Valstybės tarnautojų nuomonė

Partijų narių
protegavimas 64%

Nepotizmas 56%

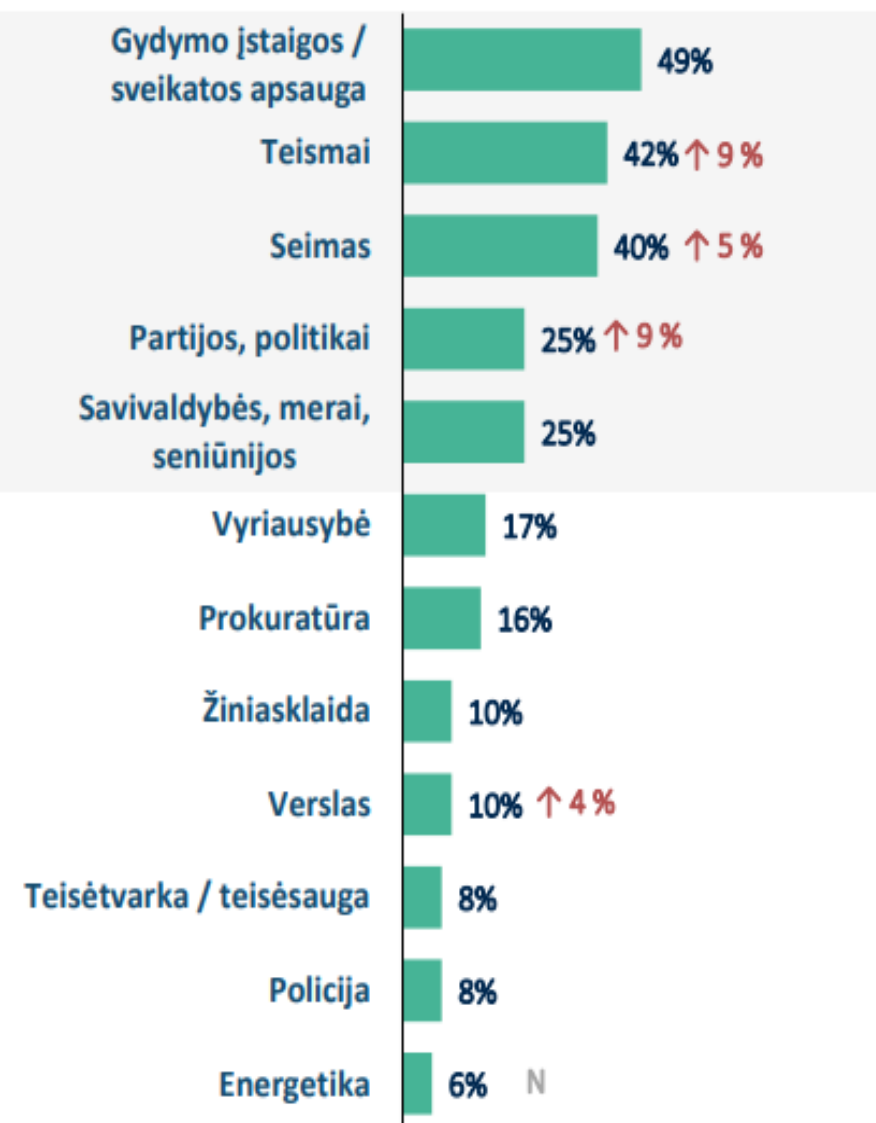
↑ 6 %
Palankių įstatymų tam
tikrai grupei priėmimas 49%

↑ 7 %
Įgaliojimų viršijimas ar
piktnaudžiavimas
įgaliojimais 46%

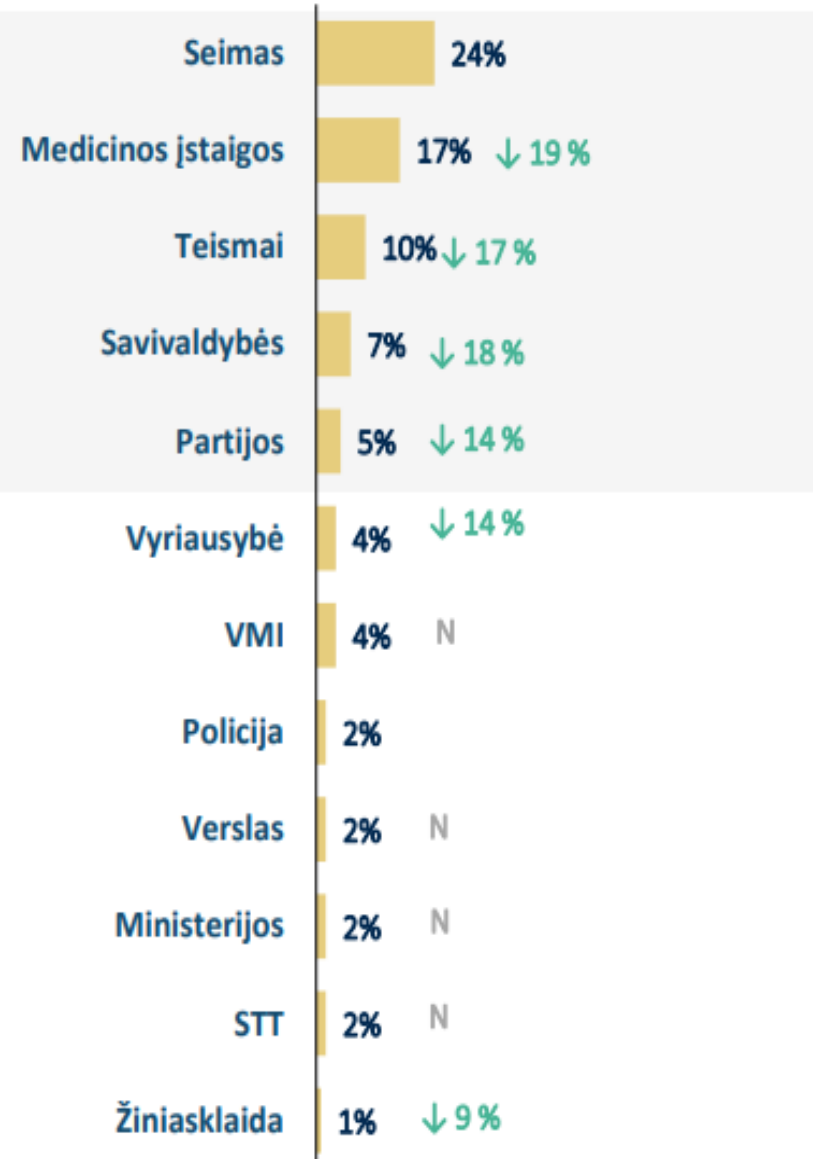
INSTITUCIJŲ / SRIČIŲ KORUMPUOTUMO VERTINIMAS

Jvardinkite 5 institucijas, kurios, jūsų nuomone, šiuo metu Lietuvoje yra labiausiai korumpuotos

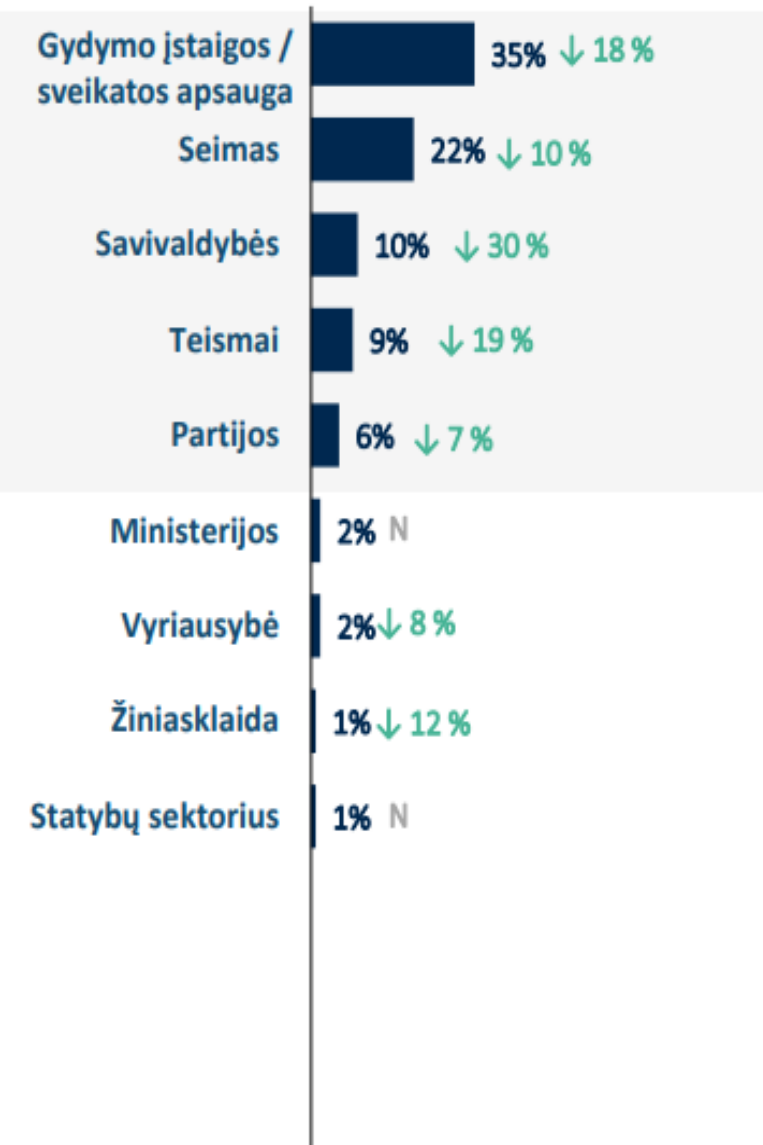
Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

Valstybės tarnautojų nuomonė

ATSPARUMO KORUPCIJAI LYGIO NUSTATYMAS

- Kiek ir kokių atsparios korupcijos priemonių yra įdiegta organizacijoje
- Taikomų priemonių diegimo kokybė ir praktinis įgyvendinimas
- Pasiekti rezultatai taikant priemones

DOVANOS/ KYŠIO ATPAŽINIMAS

1. DOVANOS

1. Kodėl tai duodama man?
2. Kodėl turėčiau tai priimti?
3. Kas būtų, jeigu ši situacija būtų paviešinta? („Viešumo filtras“)

IŠIMTYS?

1. DOVANOS. MITAI

- Kyšis, jei duodama prieš veiksmų valią;
- Kyšis tik pinigai;
- Pareigos atliekamos mandagiai, priimimas tik pozityvus sprendimas
- Jei kyšis rastas, nors asmuo jo nelietė
- Nemandagu atsisakyti („rūpintojėlis“)

KYŠIO DUOTI NEAPSIMOKA

Bylos duomenimis, sugyventiniai Šiaulių ligoninės Moters ir vaiko klinikos echoskopos kabinete davė ne mažesnę nei 50 EUR kyšį gydytojui akušeriui-ginekologui už apsilankymo metu pacientei atliktą echoskopos tyrimą ir konsultaciją.

Teismas

**vyrui skyrė – 5,9 tūkst. EUR baudą
materiai – 5 tūkst. EUR baudą**

KYŠIO DUOTI NEAPSIMOKA

Davė 20 € kyšį

Už ESO darbuotojo
papirkimą asmeniui buvo
skirta bauda

2550 EUR

128
kartus
už kyšį
didesnė
suma

2. INTERESŲ KONFLIKTAI

Galimas –

Tarnautojas, turi interesų dėl kurių eidamas pareigas ateityje neabejotinai priims sprendimus

Realus –

Tarnautojas, turi interesų dėl kurių eidamas pareigas sprendžia esamu metu

Pasekmė –

Nepasitikėjimas valstybe

2. INTERESŲ KONFLIKTAI. MITAI

- Sprendimai tik dėl teigiamų proveržių karjere;
- Susiję su kasdieniais veiklos klausimais – „nieko tokio“;
- Nepotizmas tik kai sieja tiesioginis pavaldumas.

2. INTERESŲ KONFLIKTAI. PREVENCIJA

- Kaip atpažinti interesų konfliktą?
- Psichologinis diskomfortas
- Nusišalinimas nuo sprendimų priėmimo, susijusių su dirbančiais artimaisiais asmenimis
- Atmintinės darbuotojams

3. VIEŠIEJI PIRKIMAI

Viešasis pirkimas – perkančiosios organizacijos atliekamas prekių, paslaugų ar darbų pirkimas, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį.

Viešųjų pirkimų tikslas – užtikrinti, kad visos įmonės ar fiziniai asmenys turėtų lygias galimybes parduoti savo prekes, paslaugas ar darbus valstybei – siekiant racionaliai panaudoti biudžeto lėšas.

5-6 mlrd. –
viešųjų pirkimų vertė per metus LT

3. VIEŠIEJI PIRKIMAI. PRIEŽASTYS, LEMIANČIOS KORUPCIJĄ

**Nesąžiningi
asmenys**

**Teisinio
reguliavimo
spragos**

**Sudėtingos
/ neaiškios
procedūros**

**Nepakanka
ma kontrolė**

**Neefektyvus
valdymas**

4. PRANEŠĖJŲ APSAUGA

Informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo – fizinis asmuo, pateikiantis informaciją apie pažeidimą įstaigoje, apie kurį sužinojo iš savo turėtų darbo santykių.

Informaciją apie pažeidimą pateikęs asmuo **gali tapti PRANEŠĖJU**, tenkinant šias sąlygas:

1. **Pranešama** apie įstaigoje galimai daroma ar padarytą nusikalstamą veiką;
2. Asmuo turi/ turėjo **tarnybos, darbo ar sutartinius** santykius su įstaiga;
3. LR **Prokuratūra priima sprendimą** pripažinti asmenį pranešėju

4. PRANEŠĖJŲ APSAUGA. INFORMACIJOS PATEIKIMO BŪDAI

**Vidiniais įstaigos
kanalais**

Pvz., įstaigos vadovui ar
atsakingam paskirtam asmeniui
už korupcijos prevenciją

**Kompetentingai
institucijai tiesiogiai**

Pvz., STT, prokuratūrai, darbo
inspekcijai

Viešai

Pvz., žiniasklaidai,
paviešinimas internete

4. PRANEŠĖJŲ APSAUGA. APSAUGOS, SKATINIMO IR PAGALBOS PRIEMONĖS

Nuo informacijos gavimo momento:

- Konfidencialumo užtikrinimas;
- Draudimas daryti neigiamą poveikį;
- Teisė gauti nemokamas konsultacijas dėl informacijos apie pažeidimus teikimo procedūrų ir teisių gynimo priemonių suteikimo

Nuo pripažinimo pranešėju dienos:

- Teisė gauti atlyginimą už vertingą informaciją;
- Teisė gauti kompensaciją;
- Nemokamas teisinės pagalbos užtikrinimas
- Atleidimas nuo atsakomybės

5. SVEIKATOS APSAUGA

Korupcijos rizikas kelia:

- Didžiuliai lėšų srautai;
- Didelis veikėjų skaičius;
- Sistemų sudėtingumas

**LT – viena korumpuočiausių valstybių ES
(Pasaulinis korupcijos barometras 2021)**

5. SVEIKATOS APSAUGA. PRIEŽASTYS, LEMIANČIOS KORUPCIJĄ LIETUVOJE

- Medicinos darbuotojų ir pacientų nesąžiningumas;
- Toleruojamas nepotizmas;
- Neskaidrios nemokamų sveikatos priežiūros teikiamų paslaugų procedūros ir nepakankamas jų viešinimas;
- Nepakankamai veiksminga įstaigų vidaus kontrolės sistema;
- Paplitęs ir neviešinamas sveikatos priežiūros specialistų darbas valstybinėse ir privačiose sveikatos priežiūros įstaigose.
- Neviešinami medicinos darbuotojų artimųjų ryšiai su privataus kapitalo medicinos srities verslais.

5. SVEIKATOS APSAUGA. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

LR Civilinio kodekso 6.470 str. Galėjimas dovanoti ir galėjimas priimti dovanas

5. Draudžiama priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.

Teisėtas veikimas/
neveikimas vykdant
įgaliojimus

Neteisėtas veikimas/
neveikimas vykdant
įgaliojimus

Išimtinę padėtį ar palankumą
kitiems asmenims vykdant
įgaliojimus

Įsidėmėtina!
Iki 2006 m. buvęs reglamentavimas,
leidęs gauti dovanas iki 1 MGL dydžio
sumos – negalioja

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKA

LAT praktikoje gydytojas neurologas K. D. pripažintas kaltu dėl kyšininkavimo ir jam skirta 4 519 eurų dydžio bauda. Keturiems pacientams už medikų papirkimą paliktos pirmosios instancijos teismo skirtos baudos nuo 565 iki 4 586 eurų. Vienas iš pacientų lieka nuteistas ir dėl sukčiavimo.

Baudžiamoje byloje buvo nustatyta, kad pacientai gydytojams susitarė duoti ir davė nuo 20 iki 600 eurų siekiančius kyšius už paruoštus medicininius dokumentus, vaistų išrašymą, įvairias medicinines konsultacijas, apžiūras, nedarbingumo pažymėjimų išdavimą ir pan.

Ši byla buvo atskirta iš STT vykdyto ikiteisminio tyrimo aiškinantis atvejus, kai suinteresuotiems pacientams už kyšius Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos Šiaulių skyriuje buvo nustatomas darbingumo lygis. Iš viso su darbingumo lygio nustatymu susijusiose bylose nuteisti 3 šiauliečiai gydytojai. Be to, vykusių ikiteisminių tyrimų metu įtarimai dėl gydytojų papirkimo buvo pareikšti kelioms dešimtims pacientų.

5. SVEIKATOS APSAUGA. PAGARBIŲ-LYGIATEISIŠKŲ SANTYKIŲ REKOMENDACIJOS

- Patvirtinti įstaigoje aiškia darbuotojams ir pacientams dovanų politiką;
- Įstaigoje netoleruoti korupcinio pobūdžio apraiškų;
- Nuolat vykdyti darbuotojų mokymus antikorupcijos tematika;
- Įstaigos vadovams savo asmeniu rodyti pavyzdį bei lyderystę;
- Didinti įstaigos viešumą ir skaidrumą.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

1. SITUACIJA

- Akušeris ginekologas Jurgis priėmė Janinos gimdymą. Jie buvo susitarę dėl 1000 EUR už šią paslaugą „neoficialiai“, Janina Jurgiui nesumokėjo, nes gimdymas vyko ne taip sklandžiai kaip jai norėjosi.
- Įvertinkite situaciją?

„PRACTICE MAKES PERFECT“

2. SITUACIJA

- Muitinės pareigūnas Jonas praleido Antano kontrabandinį krovinį per muitinės postą be patikrinimo ir už tai gavo 100 EUR.
- Įvertinkite situaciją.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

3. SITUACIJA

- Mokyklos direktorius Viktoras priėmė Birutės dukrą į savo vadovaujamą mokyklą be egzaminų ir atsidėkodama už tai Birutė, kuri buvo vieno dienraščio žurnalistė, susitarė, kad parašys apie Viktorą ir jo vadovaujamą mokyklą straipsnį su puikiais atsiliepimais.
- Įvertinkite situaciją.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

4. SITUACIJA

- Jonas po kelio sąnario keitimo operacijos, jai sėkmingai pasibaigus sumokėjo jį operavusiam chirurgui 600 EUR.
- Ar kils ir kam baudžiamoji atsakomybė?
- Ar svarbu kada yra suteikiamas atlygis?

„PRACTICE MAKES PERFECT“

5. SITUACIJA

- Violeta atėjo į savivaldybę žemės gražinimo klausimais, išdėstė savo problemą ir padėjo tarnautojai ant stalo voka, pasakydama, kad čia kukli dovanėlė ir staiga paliko kabinetą. Valstybės tarnautoja atidarė voka ir radusi jame 200 EUR informavo atsakingus asmenis.
- Kaip vertinsit situaciją?

„PRACTICE MAKES PERFECT“

6. SITUACIJA

- B. G., UAB direktorius, vyriausiosios specialistės R. J. darbo kabinete, pagal kvietimą atvykęs dėl administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo dėl UAB vairuotojo padaryto KET pažeidimo, už kurį gali būti skiriama bauda nuo 1000 iki 2000 EUR, siekdamas, kad būtų skirta mažesnė nuobauda, ant R. J. darbo stalo padėjo voką su 200 EUR nominalo kupiūra viduje.
- Įvertinkite situaciją.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

7. SITUACIJA

- Kaip suprantate sąvoką piknaudžiavimas tarnyba?
- Kaip kvalifikuosite valstybės tarnautojo veiksmus, jeigu jis savanaudiškais tikslais, t.y. už 5000 EUR, perkėlė žemės sklypą į Vilniaus m., nors tam nebuvo jokio teisinio pagrindo?

„PRACTICE MAKES PERFECT“

8. SITUACIJA

Atliekant tarnybines pareigas ir nepažeidžiant nustatytos tvarkos Jūs priimate palankų sprendimą asmeniui, vėliau jis už greitai atliktą darbą palieka 40 eurų vertės dovanėlę (medaus stiklainis ir kaimiškas skilandis). Dovanos Jūs neatsisakote. Tai situacija, kai yra:

- a) Sukeltas interesų konfliktas;
- b) Etikos taisyklių pažeidimas;
- c) Būtinasis dovanos deklaravimas, nes ji viršija 1 MGL sumą;
- d) Kyšio priėmimas už teisėtą veikimą.

„PRACTICE MAKES PERFECT“
9. SITUACIJA

Už etikos taisyklių pažeidimą yra taikoma:

- a) Administracinė atsakomybė;
- b) Civilinė atsakomybė;
- c) Drausminė/tarnybinė atsakomybė;
- d) Baudžiamoji atsakomybė.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

10. SITUACIJA

Dalyvaujant konferencijoje, susipažįstant su užsienio kolegomis Jūs gaunate iš jų institucijos atstovų reprezentacinių knygų rinkinį. Tai yra:

- a) Etikos taisyklių pažeidimas;
- b) Teisėta dovana;
- c) Kyšis;
- d) Interesų konfliktas.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

11. SITUACIJA

Jei valstybės tarnautojui asmuo siūlo atsilyginti už priimtus ar dar tik būsimus sprendimus:

- a) Galima priimti, jei tai smulkus atlygis iki 1 MGL vertės;
- b) Negalima priimti. Apie tokį pasiūlymą būtina informuoti savo organizacijos korupcijos prevencijos specialistus bei teisėsaugą;
- c) Galima priimti, jei duotu atlygiu pasidalinama su bendradarbiais;
- d) Galima priimti, jei priimant sprendimus asmens atžvilgiu nepažeidžiami jokie teisės aktai.

„PRACTICE MAKES PERFECT“

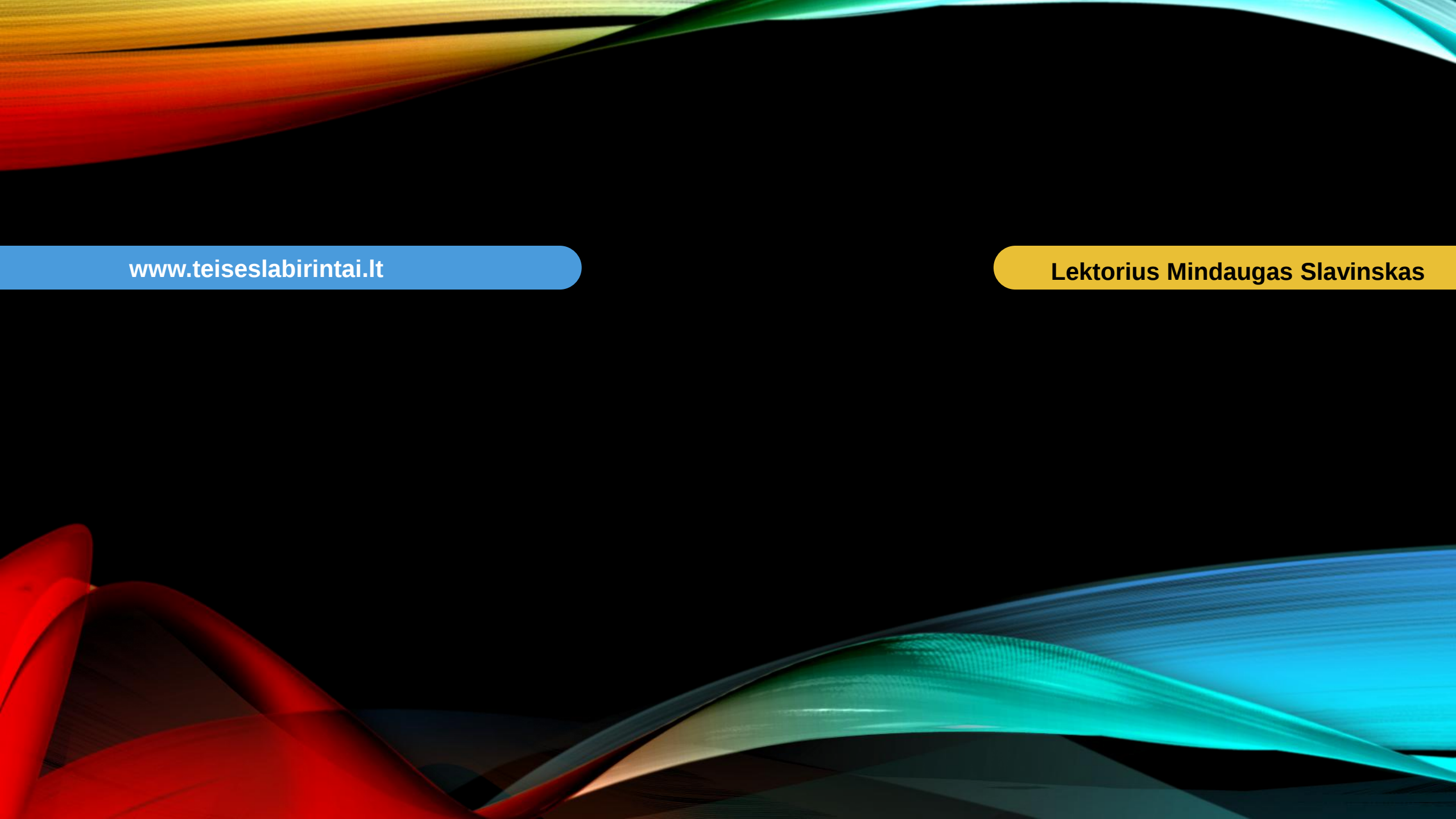
12. SITUACIJA

Kokios vertės dovana gali priimti valstybės tarnyboje dirbantys asmenys?

- a) 1 MGL;
- b) 150 eurų;
- c) Negalima priimti jokių dovanų;
- d) Dovanos vertė nėra ribojama, svarbu, kad ji būtų gauta teisėtai pagal įstatymą.

SPRENDIMO BŪDAI?

1. **Skaidrinimas;**
2. **Suvokimas.**
„Kyšis nepadės priėti „be eilės““;
3. **Elgesio standartų diegimas.**
(Aprašomi pavyzdiniai galimos korupcijos pavyzdžiai ir darbuotojų veiksmai su jais susidūrus);
4. **Kontrolė.** Atsakingų asmenų skyrimas.

www.teiseslabirintai.lt

Lektorius Mindaugas Slavinskas